

Bums Svenska åk 5

Bums Svenska – i samklang med Lgr 11! Bums Svenska är helt framtagen utifrån Lgr 11: alla delar av det centrala innehållet finns med.

PROVLEKTION: Vad är en dikt?

Följande provlektion är ett utdrag ur grundboken Bums Svenska åk 5 och tillhörande övningsbok. Texterna och uppgifterna ger eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang samt urskilja språkliga strukturer. Lektionen består av:

- Bums Svenska åk 5, sidorna 66-75
- Bums Svenska åk 5 Övningsbok, sidorna 45-46

Syfte

Syftet med provlektionen är att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Siktat mot kunskapskrav i slutet av åk 6

- Eleven kan, utifrån egna erfarenheter, tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk samt på ett **enkelt** sätt beskriva sin upplevelse av läsningen.
- Eleven kan skriva olika slags texter med **begripligt** innehåll och i **huvudsak** fungerande struktur samt **viss** språklig variation.

Så här kan du arbeta med lektionen

1. Kopiera upp sidorna 66-75 från grundboken och sidorna 45-46 från övningsboken till klassen.
2. Skriv ordet DIKT på tavlan och fråga eleverna vad en dikt är för något. Är det skillnad på dikt, vers, ramsa, poesi? Kan dikter handla om vad som helst? Kan vem som helst skriva en dikt? Vissa dikter rimmar. Måste dikter rimma? Vad menar man med att en dikt har en rytm? Vad är det för skillnad mellan rytm och rim?
3. Läs sidan 66: *Vad är en dikt?*
4. Vad ska man tänka på när man läser poesi? Prata om att det inte finns något rätt eller fel när man läser och tolkar poesi. Det är en egen upplevelse både att läsa och att skriva poesi. När man läser en dikt högt för sig själv eller för någon annan gäller det att hitta rytmen och flödet i dikten. Läs Daniel Boyacioglus dikt *Sho alla guzar* på sidan 67 tillsammans. Fråga eleverna hur de tycker man ska läsa dikten. Finns det bara ett sätt att läsa den, eller kan den läsas på olika sätt?
5. Prata tillsammans om frågan i den gula rutan längst ner på sidan 67.
6. Låt sedan eleverna i lugn och ro läsa igenom alla dikter som finns på sidorna 68-75.
7. Prata mer om att skriva poesi och ge kanske eleverna några tips: Dikten är din egen och kommer från dig själv. Läs annan poesi för att bli inspirerad. Låna diktböcker på biblioteket eller sök på internet. Var medveten om var du sitter, hur det känns och vad som händer runt dig. Inspiration finns överallt! Gå på känsla. Vänta inte! Skriv det första som kommer till dig.
8. Låt eleverna arbeta med sidorna 45-46 från övningsboken.

Tips för fortsatt arbete

Skriv en egen naturdikt

Läs den gröna rutan på sidan 69 och låt eleverna skriva egna naturdikter med minst fyra sammansatta ord som de hittat på.

Se, lyssna, lukta!

Läs den blåa rutan på sidan 69 och låt eleverna skriva egna dikter med ord som de kommer på utifrån olika sinnen.

Rita en bild till dikten

Läs den gröna rutan på sidan 70 och låt eleverna rita en bild som de tycker passar till dikten *Höstdikt*, eller till någon av de andra dikterna på sidorna 68-75.

Dikt om en högtid

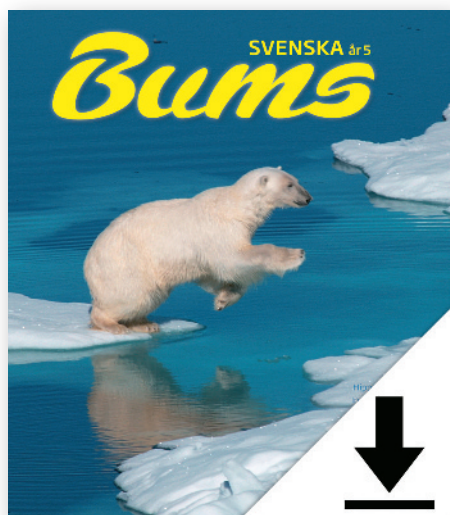
Läs den blåa rutan på sidan 71 och låt eleverna skriva egna dikter om en högtid som de firar och tycker mycket om.

Färgdikt

Läs den gula rutan på sidan 75 och låt eleverna skriva egna dikter om olika färger.

Min bästa dikt

Be eleverna välja ut den dikt de gillar bäst, antingen från sidorna 67-74, olika diktböcker eller kanske från egna skrivna dikter, och läsa upp för en kompis eller för klassen/gruppen.

I lärarhandledningen till Bums Svenska åk 5 får du ännu mera tips och inspiration om hur du kan arbeta vidare! Läs mer på www.liber.se

Vad är en dikt?

En dikt behöver inte följa skrivregler eller grammatik som de flesta andra texter. Dikter kan vara korta eller långa och handla om precis vad som helst. Många dikter handlar om starka känslor som kärlek, hat, glädje och sorg. Men de kan också handla om djur, naturen och saker som händer till vardags.

Man kan säga att dikter är ett sätt att berätta det man tänker och känner. Det är fritt fram att blanda fakta och fantasi, åsikter, idéer, upplevelser, tankar och känslor.

En dikt kan tolkas på många sätt

I en dikt kan man skriva hur som helst och vad som helst, utan att behöva förklara vad man menar. Läsaren får sedan fritt tolka vad dikten betyder. Eftersom vi tolkar det vi läser utifrån oss själva och våra egna känslor, så kommer varje dikt att betyda olika saker för olika människor.

Dikter har rytm

Alla dikter har en speciell rytm. För mer än två tusen år sedan läste man dikter till musik, precis som rapparna och många andra diktare gör idag. Musik ger extra rytm åt uppläsningen och gör att det blir lättare att komma ihåg orden.

Det finns dikter som rimmar och det finns dikter som inte rimmar, men alla dikter har en speciell rytm, precis som den här:

Sho alla guzar

Jag jobbar inte med dikter
 dikter jobbar med mig
 Jag skriver inte om dikter
 dikter skriver om mig
 Jag läser inte upp dikter
 dikter läser upp mig
 /- - -/

Jag kallar mig inte poet
 poeter kallar sig mig

Daniel Boyacioglu

poesi = dikt
poet = en som skriver dikter

Poeten Daniel Boyacioglu läser ofta sina dikter inför publik. Ibland läser han dem till musik och dikten blir nästan till sång.

- Vad tror du att Daniel menar med "Jag skriver inte om dikter dikter skriver om mig"?

Poetiska texter

Dikter med bildspråk

Våren är glimmerdropp
på enbusk.
Snöflingslik snösparvflocks
gnisselvisse
är våren.
Våren är bäckbubbel,
våta tuvor.
Här gol tuppen, hönan
kacklar där.
Våren är skär rodnad
på naturens aningskind.

Elmer Diktonius

Dikten om våren skrevs för
mer än åttio år sedan av en
finlandssvensk författare
som hette Elmer Diktonius.

Poetiska texter

Läs dikten igen och lyssna och smaka på orden:

bäckbubbel

glimmerdropp

gnisselvissel

snöflingslik

De här orden är exempel på bildspråk. Bildspråket ska skapa en bild i läsarens fantasi. Förstår du vad diktaren menar när han beskriver våren? Ser du kanske bäckbubblen framför dig och hör hur det låter? Diktare målar ofta med orden på det här sättet.

Bildspråk består ofta av påhittade **sammansatta** ord.

glimmerdropp istället för droppar som glimmar

Det är också vanligt att diktare använder **liksnelser** i sitt bildspråk.

Dropparna glimmar som diamanter i vårsolen.

Bildspråk skapar bilder i läsarens fantasi. Bilderna kan förmedla känslor om hur något ser ut, hur det luktar eller låter.

- Skriv en egen naturdikt med minst fyra sammansatta ord som du har hittat på. Dikten kan till exempel handla om vatten, vind, skog eller fjäll.

- Se dig omkring, lyssna noga, lukta! Skriv ner ord som du kommer på. Samla sedan orden och skriv meningar. Dela upp dina meningar, en på varje rad. Läs dem högt och du har en dikt.

Poetiska texter

Dikter om höst och vinter

Höstdikt

Sommaren är slut
för nu kommer hösten
Det blir mörkt i alla hus
Men i alla hus är barnen glada
för efter hösten kommer vintern
Men nu är det trist
för alla bladen faller
Bladen blir gula och röda
och det är konstigt
för vem tar allt grönt

Daniel Boyacioglu

Höstdikten skrev Daniel Boyacioglu
när han var nio år.

- Rita en bild som du tycker passar till dikten. Du kan rita något som passar till hela dikten, till några meningar eller bara till ett par ord.

Poetiska texter

O, att hänga med en tråd om magen
i en gran med tusen flaggor på,
som en julgransprydnad hela dagen,
käka marsipan i granberså!
O att se när julens gula glans
faller på en grisskär, krusad frans
och på glitter-silver-trassel!
O att somna in vid tomtars tissel-tassel!

Britt G Hallqvist

- Vad tror du författaren menar med "O, att hänga med en tråd om magen i en gran"?
- Firar din familj jul? Om ni gör det, skriv en egen dikt om julen. Om inte, skriv en dikt om en annan högtid som ni firar och tycker mycket om.
- Välj ut några ord från dikterna på sidorna 68–71. Använd dem sedan till en egen dikt.

Poetiska texter

Dikter om djur

/- - -/

Vad väntar de bråkiga kråkorna
Därnere framför mitt hus?
De hänger i lindarna,
Och gungar för vindarna;
På nattkvist kraxar de,
På morgonkvist flaxar de,
Och väntar att dagen blir ljus.

/- - -/

August Strindberg

Katten

När katten ser på mig
lugnt, med sitt gula glitteröga
sträcker jag ut min hand
för att smeka hans mjukhet
Då gör han en plötslig rörelse
Han rivs

Eje Sten

Alla djur

Alla älskar inte alla djur
Siv, till exempel,
äcklas åt grönbå spyflugor
på korvmackan
Kan inte heller
fästa sig vid fästingar

Siv Widerberg

Om vilket eller vilka djur
skulle du kunna tänka dig att
skriva dikt och varför?

Poetiska texter

Dikter om kärlek

K = kyssar

Ä = älskar

R = rött

L = love

E = evig

K = kärlek

Elinor www.friends.se

GÄÄÄÄSSG

glädje

älska

älska

älska

älska

älska

sotig

sorg

gråt

Eje Sten

- Om du skulle jämföra kärleken med en frukt, vilken frukt skulle det vara och varför?

Poetiska texter

Kärleksfärger

När du ser på mig
blir världen varm och röd.

När du talar till mig
blir luften kring mig blå.

När du rör vid mig
blir allting gult som guld.

När du går ifrån mig
blir livet sotigt svart.

Eje Sten

Poetiska texter

- Skriv tre ord som hör ihop med färgen röd.
Skriv tre ord som hör ihop med färgen vit.
Skriv tre ord som hör ihop med färgen svart.
Jämför med dina kompisar.

- Vi kopplar ofta ihop färger med känslor.
Vilken eller vilka känslor hör till de här
färgerna tycker du?

Poetiska texter

Vad är en dikt?

- 1 Bäckbubbel, glimmerdropp, gnisselvissel och snöflingslik är några exempel på bildspråk som handlar om våren. Hitta på egna ord till de fyra årstiderna.

- 2 Skriv en dikt om en eller flera årstider. Använd ditt bildspråk.

- 3 Det finns många uttryck som handlar om kärlek och kärlekssorger. Hur ska de här uttrycken låta? Välj bland orden och skriv på raderna.

a) Att få hjärtat _____	manglat krossat stenat
b) Kärlek vid första _____	stationen ögonblicket
ögonkastet
c) Att vara _____ förälskad	kravlöst hopplöst
egensinnigt
d) Kärleken är _____	blind trött vild
e) Gammal kärlek _____ aldrig	stannar rostar vinner
f) I _____ och kärlek är allt tillåtet	fred stiltje krig
g) Kärleken _____ allt	välter övervinner lämnar
h) Att vara kär och _____	snygg snäll galen

- 4 Förklara uttrycken i uppgift 3. Arbeta gärna två och två.

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____
- f) _____
- g) _____
- h) _____

Språkbruk

Kopiering förbjuden